Lietas Nr. A420421013
Lietas arhīva Nr. A42-01376-14

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA

LIEPĀJAS TIESU NAMS

SPRIEDUMS

LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Liepājā 2014.gada 6.janvārī

Administratīvā rajona tiesa

šādā sastāvā: tiesnese Kristīne Brokane,

piedaloties pieteicējam /pers. B/,

atbildētājas – Brocēnu novada pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes – Brocēnu novada domes pārstāvei /pers. C/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. B/ pieteikuma par pienākuma uzlikšanu Brocēnu novada domei izdot /pers. B/ labvēlīgu administratīvo aktu par morālā kaitējuma Ls 12 000 apmērā atlīdzināšanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2013.gada 4.jūnijā Brocēnu novada pašvaldībā saņemts pieteicēja /pers. B/ iesniegums, kurā lūgts atlīdzināt pieteicējam morālo kaitējumu Ls 12 000 apmērā, ko radījis Brocēnu novada pašvaldības 2011.gada 1.marta lēmums par atteikšanos piešķirt pieteicējam politiski represētas personas statusu.

2013.gada 12.jūnijā Brocēnu novada domes priekšsēdētājs pieņēma lēmumu Nr.3.13/NOSF/275 „Par morālā kaitējuma atlīdzību" (turpmāk – Lēmums), ar kuru atteikts pieteicējam atlīdzināt morālo kaitējumu Ls 12 000 apmērā.

Lēmums pamatots ar turpmāk norādītiem argumentiem.

[1.1] Politiski represētās personas statuss atbilstoši likumam ,,Par politiski represētās personas statusa noteikšanu" pieteicējam piešķirts 1995.gada 8.martā. Minētais likums spēku zaudēja 1995.gada 27.aprīlī, kad spēkā stājās likums ,,Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem". Ar Ministru kabineta 1996.gada 22.oktobra noteikumiem Nr.408 ,,Noteikumi par politiski represēto personu uzskaiti, politiski represēto personu apliecību izsniegšanu un minēto apliecību uzskaiti" tika noteikts, ka visas iepriekš izsniegtās apliecības ir derīgas līdz 1997.gada 1.martam un jauna apliecība jāiegūst, pamatojoties uz spēkā esošiem normatīvajiem aktiem. Tā kā nepieciešamība atkārtoti pierādīt atbilstību politiski represētās personas statusam ir saistīta ar izmaiņām normatīvajā regulējumā, nav pamata uzskatīt, ka tas notika valsts pārvaldes nepareizas prakses dēļ. Naturalizācijas procesu pieteicējs pabeidza 1999.gada 25.jūnijā, tomēr pašvaldībā ar lūgumu piešķirt politiski represētās personas statusu vērsās tikai 2010.gada 15.decembrī. Līdz ar to pašvaldība nevar uzņemties atbildību par laika posmu, kas tika kavēts no pašvaldības neatkarīgu iemeslu dēļ.

[1.2] Pieteicējam iepriekš piešķirtais politiski represētās personas statuss un izsniegtā apliecība neapliecina viņa atbilstību likuma ,,Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktajiem apstākļiem. Arī no pieteicēja 2010.gada 15.decembra iesniegumam pievienotajiem dokumentiem nebija iespējams konstatēt, kāds bija pieteicēja ievešanas iemesls Latvijā. Tādējādi, ņemot vērā arī Tieslietu ministrijas negatīvo atzinumu, Brocēnu novada pašvaldība 2011.gada 1.martā pieņēma lēmumu nepiešķirt pieteicējam politiski represētas personas statusu. Pieteicējs šo lēmumu bija tiesīgs pārsūdzēt Administratīvā procesa likumā paredzētajā kārtībā, tomēr to nedarīja. Ievērojot, ka minētais lēmums nav atzīts par prettiesisku, nav pamata pieteicējam atlīdzināt zaudējumus.

[1.3] Saldus rajona tiesas 2011.gada 30.septembra spriedums par juridiskā fakta konstatēšanu neapliecina to, ka pašvaldība nepareizi novērtēja ziņas pieteicēja iesniegtajos dokumentos, proti, tiesa konstatē juridisko faktu tikai gadījumā, ja dokumenti par politiskās represijas faktu nav saglabājušies vai vispār gājuši zudumā.

[2] 2013.gada 10.jūnijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja pieteikums par morālā kaitējuma Ls 12 000 apmērā atlīdzināšanu.

Pieteicējs norāda, ka pašvaldība, 2011.gada 1.martā nolemjot nepiešķirt pieteicējam politiski represētās personas statusu, kaut faktiskie apstākļi kopš pirmreizējas šī statusa piešķiršanas nebija mainījušies, pārkāpa Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta pirmo, otro un trešo daļu, kā rezultātā pieteicējam no 1999.gada 25.jūnija līdz 2011.gada 29.novembrim bija liegts iegūt politiski represētās personas statusu un izmantot visus ar to saistītos atvieglojumus. Tāpat, pārliekot pierādīšanas pienākumu uz pieteicēju, pašvaldība aizskārusi pieteicējam Satversmē garantēto nevainīguma prezumpciju, kā arī pārkāpusi gan labas pārvaldības, gan tiesiskās paļāvības principu. Līdz ar to pašvaldība ir atbildīga par pieteicējam nodarītā morālā kaitējuma atlīdzināšanu, ko pieteicējs ir tiesīgs prasīt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 93.pantā un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 15.pantā noteikto.

[3] Atbildētāja tiesai sniegtajā rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā norādītajiem apsvērumiem. Papildus atbildētāja paskaidro turpmāk norādīto.

[3.1] Izvērtējot pieteicēja iesniegtos dokumentus, Tieslietu ministrijas negatīvo atzinumu un Latvijas Valsts vēstures arhīva izziņā norādīto, pašvaldība secināja, ka, pamatojoties uz likuma ,,Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 5.panta otrās daļas 1.punktu, pieteicējam nav iespējams izsniegt politiski represētās personas apliecību. Lai kādu personu atzītu par politiski represētu nacistiskajā režīmā, nepietiek konstatēt, ka tā bijusi pārvietota no pastāvīgās dzīvesvietas, bet ir jākonstatē, ka tas ir noticis minētā likuma 1.pantā minēto iemeslu dēļ. Likums neparedz pašvaldībai tiesības izvērtēt privātpersonu liecības.

[3.2] 2011.gada 1.marta sēdes protokola izrakstu un Tieslietu ministrijas atzinumu pieteicējs saņēma 2011.gada 7.martā, līdz ar ko, iesniedzot iesniegumu par morālā kaitējuma, ko, pieteicēja ieskatā, radījis 2011.gada 1.marta lēmums, atlīdzību 2013.gada 4.jūnijā, pieteicējs ir nokavējis Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 17.panta pirmajā daļā noteikto termiņu. Turklāt minētais pašvaldības lēmums nav prettiesisks. Fakts, ka persona savu tiesisko interešu aizsardzībai (fakta konstatēšanai) ir bijusi spiesta vērsties tiesā, nav uzskatāms par morālās ciešanas radošu vai pastiprinošu apstākli, jo fakta konstatācija ir tiesību normās paredzēts privātpersonu tiesību aizsardzības mehānisms, kas pats par sevi nav uzskatāms par pazemojošu un morālās ciešanas izraisošu. Tādējādi pieteicējam nav tiesību prasīt morālo kompensāciju.

[4] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja prasījumu, pamatojoties uz pieteikumā norādītajiem argumentiem.

[5] Atbildētājas pārstāvis tiesas sēdē pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumā ietverto argumentu pamata.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus kopsakarā ar lietas dalībnieku paskaidrojumiem, secina, ka pieteikums ir noraidāms.

[7] Tiesa no lietas materiāliem konstatē turpmāk norādītus apstākļus.

[7.1] 2010.gada 15.decembrī Brocēnu novada pašvaldībā saņemts pieteicēja iesniegums, kurā lūgts piešķirt pieteicējam politiski represētās personas statusu *(lietas 47.lapa)*.

[7.2] 2011.gada 15.februārī Brocēnu novada pašvaldības Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisija pieņēma lēmumu ,,/pers. B/ iesnieguma izskatīšana" (protokols Nr.1, §3), ar kuru nolemts atlikt pieteicēja iesnieguma izskatīšanu par politiski represētās personas statusa piešķiršanu, līdz būs saņemts atzinums no Tieslietu ministrijas *(lietas 60.-*

61.lapa).

[7.3] 2011.gada 21.februārī Brocēnu novada pašvaldībā saņemts Tieslietu ministrijas 2011.gada 18.februāra atzinums Nr.A-17/757 „Par politiski represētās personas statusa piešķiršanu /pers. B/", kurā norādīts, ka Tieslietu ministrija nevar sniegt pozitīvu atzinumu par pieteicēja atbilstību politiski represētās personas statusam *(lietas 65.-66.lapa)*.

[7.4] 2011.gada 1.martā Brocēnu novada pašvaldības Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisija pieņēma lēmumu „/pers. B/ iesnieguma atkārtota izskatīšana" (protokols Nr.2, §1), ar kuru nolemts nepiešķirt pieticējam politiski represētas personas statusu, iesakot politiskās represijas fakta pierādīšanai vērsties Saldus rajona tiesā *(lietas 62.-64.lapa)*.

[7.5] Ar Saldus rajona tiesas 2011.gada 30.septembra lēmumu lietā Nr.C34054511/2 konstatēts fakts, ka 1943.gadā pieteicējs tika izvests no savas dzīves vietas Novgorodas apgabalā uz Latviju politiskas represijas rezultātā *(lietas 42.-45.lapa)*.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Zaudējuma atlīdzinājuma pamatu un apmēra noteikšanas nosacījumus paredz Zaudējumu atlīdzināšanas likums. Šā likuma mērķis saskaņā ar 1.panta pirmo daļu ir nodrošināt privātpersonai Satversmē un Administratīvā procesa likumā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīts ar valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmā daļa noteic, ka iestāde zaudējumu var nodarīt ar darbību, izdodot prettiesisku administratīvo aktu vai veicot prettiesisku faktisko rīcību, vai arī ar bezdarbību, ja iestādei bija pienākums rīkoties, bet tā prettiesiski nav rīkojusies.

Tādējādi secināms, ka zaudējumu un kaitējuma atlīdzināšanas pamats ir iestādes prettiesisks administratīvais akts vai prettiesiska faktiskā rīcība.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 93.panta trešo teikumu uz iesniegumu par atlīdzinājuma izskatīšanu attiecināmi šā likuma noteikumi par administratīvo aktu, tostarp 121.panta pirmā daļa, kas noteic, ka pārsūdzēto administratīvo aktu kā administratīvo lietu izskata tiesā *(sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 28.maija lēmuma lietā Nr.SKA-412/2009 13.punktu)*.

[9] Prasījums par atlīdzinājumu nav patstāvīgs prasījums, tas vienmēr ir pakārtots prasījumam par administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. No iepriekš minētā izriet, ka pēc tam, kad administratīvās lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta (arī tad, ja tā noslēgusies ar nepārsūdzētu augstākas iestādes lēmumu), iestādei vai tiesai, izskatot personas iesniegumu vai prasījumu par atlīdzinājumu, vairs nav jāvērtē ne administratīvā akta tiesiskums, ne administratīvās lietas procesā pieļautie pārkāpumi (*sk., piemēram, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 28.maija lēmuma lietā Nr.SKA-412/2009 14.punktu)*.

Tādējādi, ja pieteicējs uzskatīja, ka Brocēnu novada pašvaldībai 2011.gada 1.martā bija pamats pieteicējam piešķirt politiski represētas personas statusu un, to nepiešķirot, pašvaldība ir rīkojusies prettiesiski, pieteicējam bija tiesības apstrīdēt Brocēnu novada pašvaldības Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisijas 2011.gada 1.marta lēmumu, kā tas norādīts pašā lēmumā, Brocēnu novada pašvaldības domē. Savukārt Brocēnu novada pašvaldības domes lēmumu – Administratīvajā rajona tiesā.

Pieteicējs Brocēnu novada pašvaldības Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisijas lēmumu nav apstrīdējis un ar šolēmumuir pabeigta attiecīgās administratīvās lietas izskatīšana pēc būtības. Proti, Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisijas lēmums ir stājies spēkā un kļuvis neapstrīdams.

Tiesa šobrīd vairs nevar pārvērtēt pabeigtas administratīvās lietas ietvaros pieņemtā Brocēnu novada pašvaldības Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisijas lēmuma tiesiskumu.

[10] Ņemot vērā, ka Brocēnu novada pašvaldības Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisijas 2011.gada 1.marta lēmums nav atzīts par prettiesisku, nav konstatējams zaudējumu un kaitējuma atlīdzināšanas pamats.

[11] Tas, ka Saldus rajona tiesa ar 2011.gada 30.septembra spriedumu ir konstatējusi faktu, kas ir bijis pamats politiski represētas personas statusa piešķiršanai, nav par pamatu, lai atzītu, ka Brocēnu novada pašvaldības Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisijas 2011.gada 1.marta lēmums bijis prettiesisks. Šāda lēmuma iespējamais prettiesiskums ir konstatējams administratīvā procesa ietvaros, savukārt Saldus rajona tiesa ir konstatējusi juridisko faktu atbilstoši Civilprocesa likumā noteiktajai kārtībai. Turklāt tas, ka Saldus rajona tiesa šādu faktu ir konstatējusi, pats par sevi nenozīmē, ka Brocēnu novada pašvaldības Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisija bez šāda tiesas sprieduma varēja pieņemt pozitīvu lēmumu pieteicējam.

Atbilstoši likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 5.panta otrajai daļai politiski represētās personas apliecību izsniedz, pamatojoties uz Latvijas Valsts arhīvu un citu valstu arhīvu vai oficiālu

valsts iestāžu dokumentu un Tieslietu ministrijas atzinumu vai uz Latvijas Republikas tiesas spriedumu par politiskās represijas fakta konstatēšanu gadījumos, kad Latvijas Valsts arhīvos vai citu valstu arhīvos dokumenti par politiskās represijas faktu nav saglabājušies vai vispār gājuši zudumā.

Kā redzams no Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisijas 2011.gada 1.marta lēmuma, tajā tieši arī norādīts uz dokumentu neesamību un Tieslietu ministrijas negatīvo atzinumu, kādēļ ieteikts pieteicējam izmantot otru likumā paredzēto iespēju, proti, politiskās represijas faktu konstatēt tiesā.

Sīkāk to, vai Brocēnu novada pašvaldības Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisijai bija vai nebija pamata arī pašai bez tiesas sprieduma par politiskās represijas fakta konstatēšanu piešķirt pieteicējam politiski represētas personas statusu, kā jau tiesa iepriekš norādīja, tiesai šobrīd vairs nav tiesību vērtēt, jo Politiski represēto un nacionālo pretošanās kustības dalībnieku lietu komisijas 2011.gada 1.marta lēmums ir kļuvis neapstrīdams.

[12] Lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies, proti, jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi. Pamats izdot personai labvēlīgu administratīvo aktu ir tad, ja pastāv visi tā izdošanas priekšnoteikumi.

Konkrētajā gadījumā tiesa nav konstatējusi priekšnoteikumus, lai uzliktu par pienākumu Brocēnu novada domei atlīdzināt pieteicējam morālo kaitējumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. B/ pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Brocēnu novada domei izdot /pers. B/ labvēlīgu administratīvo aktu par morālā kaitējuma Ls 12 000 (17 074,46 *euro*) apmērā atlīdzināšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt apelācijas kārtībā Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Liepājas tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2014.gada 6.janvārī.

Tiesnese K.Brokane